Poštnina plačana v gotovini

Posamezna številka 2 din

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica štev. 6 - Čekovni račun štev. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 24 din, polletno 12 din

Številka 12 | V Ljubljani, 5. decembra 1940 | Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

Tebi, o domovina služimo!

Naša javnost je zabeležila z velikim zadovoljstvom izjave odličnih predstavnikov hrvatskega naroda, ki so v bistvu pomenile priznanje naše države kot skupnega doma Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slične izjave so bile oddane že čestokrat od najrazličnejših političnih mož in niso vzbujale posebne pozornosti. Da se je na izjave bana Subašiča in glavnega tajnika HSS Krnjeviča polagala to pot večjo važnost, je vzrok v tem, ker zunanji svet le še ni popolnoma verjel v absolutno korektnost voditeljev hrvatskega pokreta, ali pa je računal na možnost, da se ob ugodni priliki ta pokret znova obrne v protidržavno smer. Danes pa nima nihče pravice dvomiti v absolutno lojalnost velike večine Hrvatov.

V polpreteklem času so politične borbe večkrat zameglile oči tudi resnejšim možem. Spominjamo na primer le na znano zagrebško resolucijo iz l. 1933., v katerem so se nekateri zastopnikov Hrvatov in Slovencev postavili na stališče, da je potrebno revidirati ustanovno podlago naše države ter vsled tega postaviti vse pravno stanje pred prvi december 1918. Stali so očividno na stališču, da pomenja ta dan le svoboden dogovor med Srbi, Hrvati in Slovenci, ki ga je mogoče razveljaviti vsak hip ter na mesto njega postaviti drugi.

Toda 1. december je več kakor navaden dogovor med trgovci, ki ga je mogoče sporazumno razveljaviti kadar koli. To je veliki ustanovni akt, s katerim so se Srbi, Hrvati in Slovenci in dinastija Karadjordjevičev združili v državno edinico, ki je pridobil mednarodno veljavo s priznanjem od strani velesil in ostalih držav sveta. Baš okolnost sodelovanja dinastije in priznanje od strani velesil in drugih držav dokazuje, da ne more noben kompacistent enostransko odstopiti od pogodbe; a če bi vsi štirje — dinastija Karadjordjevičev, Srbi, Hrvati in Slovenci pristali na kaj takega, bi se morali tudi zavedati, da so s tem razrušili za vedno temelje naše državne skupnosti, ki bi se ne dala več vpostaviti, kajti svetovni mednarodni položaj je danes bistveno drugačen, kakor je bil leta 1918. in težko bi bilo dobiti priznanje, kakor smo ga dobili takrat.

Danes je omenjena resolucija seveda samo še zgodovinska reminiscenca, ki je izgubila aktuelnost, saj so baš njeni inicijatorji danes glavna opora sedanjega režima. Vendar je pa taka reminiscenca koristia, ker nam kaže kako morejo čestokrat pametni ljudje iz prevelikega strankarstva zaiti na napačno pot.

Prvi december je tedaj steber, ki ga nima pravice izpodkopavati nobena stranka, — še najmanj kaka stranka, pa naj si tudi prilašča pravico govoriti v imenu celega naroda.

Toda v okviru prvodecemberskega državnega akta je dopustna v vsakem pogledu diskusija o tem, kako naj bo država urejena. Danes vemo, da predstavniki našega naroda v inozemstvu za časa vojne nikdar niso bili v tem pogledu popolnoma edini. Edini so bili v tem, da se osnuje ena skupna država z enim državnim poglavarjem, eno zakonodajno skupščino in enotnimi zakoni, — ali niso bili edini v tem, ali naj bo država urejena centralistično ali decentralistično, ali pa ali naj dobi obliko zvezne države. Različna gledanja na način notranje ureditve pa ne tangirajo niti najmanj zgodovinskega pomena prvega decembra.

To treba poudariti, ker je doslej vsaka politična struja videla v tistem, ki je bil nasprotnega mišljenja, izdajalca naroda in države.

Bili so časi, ki se nam zdijo danes skoro nemogoči, časi, ko so se ljudje sramovali slovenskega imena. Sledila jim je doba, ki ni še popolnoma prešla, v kateri je beseda Jugosloven pomenila psovko. Do takih ekstremov je prišlo vsled demagoškega izrabljanja zaključkov v teoretičnih razpravah. Ulica pa hoče razmišljati, ona hoče krilatice, ki ji služi v političnem boju.

S tem seveda ulica ne služi narodu, ker s svojim negativnim delom ruši zaupanje v državo. Kdor hoče tedaj jačati državno misel, ne bo dopuščal, da neodgovorni elementi napadajo državi udane ljudi radi tega, ker so morda različnega mišljenja v pogledu ureditve države. Zlasti ne bo tega dopuščal v sedanji dobi, ko vsak eksces, vsaka nerednost, vsak nepremišljen korak vzbudi na svetovnem torišču drug odmev, kakor v normalnih časih.

Vzgled državljanske discipline in domovinske ljubezni nam je jasno predočila srbijanska opozicija, obstoječa iz radikalov in demokratov. Z ozirom na sporazum, ki ga je sklenil Cvetković z Mačkom, je sicer izjavila, da zanj ne prevzema odgovornosti, ker ni pri njem sodelovala, da pa ne bo ničesar ukrenila proti, dokler traja sedanji zunanje-politični položaj. Tako je poudarila, da moramo v uri nevarnosti odložiti notranje spore, samo zato, da pripeljemo z združenimi močmi državno ladjo skozi neštevilne čeri v varni pristan.

Seveda tudi druga stran ne sme izrabljati popustljivosti opozicije. Tudi ona se mora zavedati, da je v prvi vrsti v službi domovine, to je celega naroda, in da je šele v drugi vrsti eksponent kake stranke. Kakor mora vsak vladar biti pravičen knez vsemu narodu, tako mora tudi vsak nižji nositelj oblasti služiti vsemu narodu. Tudi najmanjši župan mora vedeti, da ni postavljen za župana samo svojim volilcem, marveč celokupni občini!

Blagor domovine bodi vsem ideal, nobenemu pa ne sme biti domovina objekt izkoriščanja. Nobenemu posamezniku, ne politiku, ne pridobitniku, nobenemu stanu, a tudi nobeni organizaciji, nobeni stranki, nobeni cerkvi! Če moramo biti vsi pripravljeni žrtvovati življenje in premoženje za domovino, ne sme nihče bogateti na njen račun ali pa izkoriščati drugače.

A. S. Beograd, major v p.

Dardanele in Rusija

Dardanele so morska ožina med Evropo in Azijo, ki so sicer v posesti Turčije, ki pa zanjo nimajo življenjskega pomena, odkar je prenehala biti evropska država. Kemal-paša, ki je s tako nezaslišano energijo iz «bolnega moža» na jugovzhodu Evrope, kakor so Turčijo svoj čas imenovali, ustvaril mlado, krepko azijsko silo, je to poudaril s tem, da je napravil novo središče države v Ankari ter se s tem vidno odrekel vsaki aspiraciji na bivšo turško posest v Evropi. Seveda ima Carigrad še vedno ogromen pomen, ne samo z zgodovinskega stališča, marveč tudi kot prehodna točka iz Evrope v Azijo in kot pomorska pot iz Črnega v Egejsko morje, zaradi česar je naravno tržišče za celo vrsto narodov, ki se poslužujejo tega križišča, odkar pomni zgodovina.

Kljub temu pa — kakor smo rekli — Dardanele nimajo več tistega pomena za Turčijo kakor so jih imele. Turčija ima tudi brez Dardanel dostop do vseh morij, ki zanjo pridejo v poštev: do Črnega morja, do Egejskega morja in do vzhodnega dela Sredozemskega morja, Sirijskega zaliva ter s tem zvezo z vsem svetom.

Drugače pa je z Rusijo. Ta ogromni celinski blok nujno potrebuje prehod skozi Bosporus, Marmarsko morje in Dardanele, ker nima sicer nikjer dobrega dostopa do oceanov, oziroma pristanišča, ki bi bilo celo leto uporabno. Brez Dardanel je Rusija hiša brez vrat in svetlobe. Ta prehod mora Rusija prej ali slej dobiti.

Ni potreba, da to pridobi z vojno. Razmerje med Rusijo in Turčijo je korektno in Turčija doslej Rusiji ni delala težkoč pri prehodu njenih ladij skozi ožine. V španski državljanski vojni so se opetovano čule pritožbe, da Rusija pošilja orožje skozi Dardanele vstašem na pomoč. Če to odgovarja resnici, se gotovo ni zgodilo brez vednosti turške vlade.

Verjetno je zaradi tega, da bo po vojni ta zadeva tako urejena, da bo Rusija pridobila **pravico** na prehod skozi Dardanele in verjetno je, da so na to pristale že tudi države osi in morda tudi že Anglija. Vsekako moramo po vsej verjetnosti računati s to možnostjo.

S tem pa se odprejo povsem novi vidiki na politični položaj na Balkanu. Tisti, kateri bo imel življenjski interes na Dardanelah in Bosporu, bo imel tudi največji interes morske ožine zavarovati tako, da ne bodo pri prvem mednarodnem konfliktu ogrožene. Zavarovanje takih ožin pa potrebuje glede na moderni način vojskovanja in glede na napredek v letalstvu čim širši pas svrhe zemlje. Utrjena črta Čataldže, ki je v balkanski vojni še za silo obranila Carigrad, bi moderni vojski ne mogla ustaviti pohoda.

Pogled na zemljevid nam kaže, da bi bilo zaledje, ki bi bilo potrebno za uspešno obrambo Dardanel in Carigrada, ono, ki je na severu omejeno po Dunavu od izliva v morje do Zemuna, odtod pa po toku Save proti zapadu.

Na tem ozemlju pa sta Bolgarija in Jugoslavija. Zato ne bo napačen zaključek, **da bo Rusija imela vedno velik interes i na Bolgariji i na Jugoslaviji.** T[illegible]

. Danes vidimo, da je imel prav tisti Anglež, ki je v začetku sedanje vojne rekel, da se Anglija brani ob Renu. Čim je padla ta obrambna črta, je Anglija resno ogrožena. [illegible]

obeh.

Za gospodarsko neodvisnost

Če se hočemo osamosvojiti, se moramo prav načrtno lotiti gospodarskega dela

Vsakomur je znano, da je naša domovina pretežno agrarna država z razmeroma še zelo primitivnim načinom obdelovanja zemlje in pridelovanja dobrin. Jugoslavija je prepolna najrazličnejših surovin, ki jih pa še vedno ne izkoriščamo dovolj pametno in v zadostni množini. Takoj po osvobojenju in zedinjenju se je pričela pri nas vzporedno z okrepitvijo avtarkičnega sistema širiti in razvijati tudi industrijalizacija. Zlasti so poganjale iz tal, kakor gobe po dežju, one vrste industrij, ki so predelovale naše domače sirovine. Za čim krepkejši razvoj našega gospodarstva vobče nam je manjkal predvsem potreben domač kapital, elastičen in dobro organiziran kreditni sistem in pa strokovno izobraženi podjetniki ter delavci. V prvi vrsti iz teh razlogov smo prišli do uporabe in izkoriščanja tujega kapitala, ki pa je imel daleč večje koristi od nas, kakor mi od njega. S tujim kapitalom so se vgnezdili in zaredili na našem narodnem telesu tudi desettisočeri tuji uslužbenci in tako imenovani nepogrešljivi strokovnjaki.

Po statističnih podatkih znaša v gospodarskih delniških podjetjih, v katerih je v Jugoslaviji angažiranih okrog 3.400 milijonov dinarjev akcijskega kapitala, delež tujega kapitala okrog 72 odstotkov in celo še več, če upoštevamo, da imamo tudi podjetja, ki so le spretno maskirana s soudeležbo naših domačih ljudi. V dobi splošne gospodarske krize je nastopilo tudi pri nas postopno umikanje tujega kapitala. V zadnjih letih pa, odkar se je bohotno razvila v naših pokrajinah zlasti obrambna industrija, moremo opazovati, kako se ponovno v našem narodnem gospodarskem življenju v vedno večji meri zopet uveljavlja tuji kapital.

Vse dotlej, dokler s pametnim varčevanjem in z naprednim gospodarskim delom ne bomo pridobili in zbrali zadostnih lastnih kapitalov in pa dokler ne bomo organizirali elastičnega ter dobro izdelanega kreditnega sistema, vse dotlej bomo navezani brezpogojno na uporabo tujega kapitala, kateremu bomo morali kljub vsemu biti še izrecno hvaležni, čeprav marsikje in marsikdaj njegovi dobički niso ravno dostojni in zakonito visoki.

Če hočemo, da se osamosvojimo in osvobodimo od premočnega vpliva tujega kapitala, se moramo prav načrtno lotiti čim intenzivnejšega gospodarskega dela, obenem pa moramo do skrajnosti razviti med našim ljudstvom smisel za varčevanje in za nalaganje prihrankov v denarne ustanove. Samo po tej poti bomo mogli doseči ustvarjenje lastnega nacionalnega kapitala.

V poljedelski državi, kakršna je naša, in zlasti še v državi, ki nima niti zadostnega števila ljudskih šol, da o srednjem in strokovnem šolstvu niti ne govorimo, je bilo pred dvajsetimi leti razumljivo, da ni bilo na razpolago skoro nobenih strokovnjakov, kakršne so terjale razne nove industrije. In ker teh pri nas doma ni bilo, jih je privedel k nam s seboj priseljujoči se tuji kapital. Danes pa izgleda zadeva povsem drugače. Skozi zadnji dve desetletji se je izučilo, izobrazilo in izpopolnilo veliko število naših domačih sinov za vsa strokovna dela, tako da jih imamo danes že toliko, da z njimi brez skrbi in strahu lahko zamenjamo in nadomestimo prav vse one tuje strokovnjake, ki odjedajo našemu življu vsakdanji kruh z znano pretvezo «nepogrešljivega strokovnjaštva».

Enkrat za vselej moramo pri nas prenehati in obračunati z norimi predsodki in jalovimi trditvami, da naši domači sinovi niso dorasli tujim strokovnjakom. Da bi se izločil škodljivi in premočni vpliv tujega kapitala in tujih strokovnjakov na naše narodno gospodarstvo, na našo vojno oboroževalno industrijo in na našo splošno varnost, je potrebno, da se v obeh gornjih pogledih čimprej popolnoma emancipiramo od njih. To pa bomo dosegli le, če bomo posvetili čim večjo pozornost dejanski in resnični nacionalizaciji vseh tujih gospodarskih podjetij, predvsem pa zaposlitvi naših domačih sinov po vseh podjetjih, brez ozira na to, ali je v njih angažiran tuj ali domač kapital.

Radikalna stranka obstoja že preko pol stoletja, kar pomeni zelo mnogo za politično stranko. Njeno vodstvo celo v najmikavnejših prilikah in kombinacijah ne proda svojega načela za par osebnih položajev, ker se predobro zaveda, da ima svojo redno oporo v narodu samem.

Za skledo leče...

Beograjska «Politika» objavlja v nedeljski številki, da se je v Ljubljani ustanovil odbor slovenskih radikalov, kateri se izrekajo in pridružujejo znani akciji sedanjega pravosodnega ministra dr. Lazarja Markovića. Nadalje je objavljena resolucija, ki so jo pretekli teden tudi osebno izročili gospodu ministru Markoviću, s katero se ta «skupina» oziroma odbor izreka za najtesnejše koalicijsko sodelovanje z ostalimi vladnimi skupinami. Imena podpisnikov te resolucije so sledeča: Dr. Milan Korun, odvetnik iz Ljubljane, dr. Stako Jug, odvetnik iz Ljubljane, Rudolf Krivic, akademik iz Krškega, Nejedly Fr., kmetovalec iz Šmarskega okraja in Hinko Fajdiga iz Ljubljane.

Mi te vesti sploh ne bi registrirali, ako ne bi bila prinešena javnosti v taki obliki, v kakršni pač je. Zato je predvsem potrebno, da potegnemo iz stila same resolucije eno konstatacijo, ki je za nas za dani primer merodajnejša, kot pa šablonsko potenciranje odobravanja sporazumne notranje preureditve naše države, ki je samo maskirano sredstvo za čim lažjo dosego namenov, kateri so vse kaj drugega kot pa naravna posledica načelnega političnega hotenja.

Mnogo besed pri tem dogodku izgubljati je brez stvarnega pomena; nikakor pa ne bo odveč, ako si ogledamo zadevo nekoliko iz preteklih prilik po lastnih opažanjih.

Kakšni motivi so vodili podpisnike te resolucije do te odločitve, smo globoko prepričani, da vé samo eden izmed navedenih gospodov.

Iskati opravičilo tej akciji, da je treba na tak ali sličen način slovenski napredni življ pritegniti k politični aktivnosti, ne drži, ker vsi predobro vemo, kaj se pravi pri danih razmerah zlasti pri nas, izreči se za tako akcijo, potom katere se zaenkrat še ne more doseči stvarnih interesov naprednega življa.

Eno je gotovo, da so si gospodje s to deklaracijo in opredelitvijo potegnili močno črto preko svojega «naprednega» mišljenja in da nimajo v tem pogledu niti najmanjše moralne pravice sklicevati se na kakršna koli gesla, ki bi samo malce cikala na slovensko naprednost.

Zakaj slednja trditev?

Zato, ker kdor zna količkaj razčleniti politično situacijo v državi in prav posebno v Sloveniji, si bo takoj na jasnem, kaj pomeni taka akcija, zlasti še, ker predobro vemo, da so notranjepolitične interesne sfere zaenkrat tako korenito in temeljito porazdeljene, da niti kompetentna osebnost ne more skoraj nikoli uveljaviti svoje volje preko lastnega strankarsko političnega območja brez pristanka in vednosti svojega političnega sovrstnika v sami vladi.

Ker ne odrekamo navedenim gospodom poznavanje teh razmer, zato lahko trdimo, da se na tak očitni konjunkturni način ne more koristiti naprednemu življu Slovenije. Ta skok imenovanih preko barijere našega pokreta, katerega smo že takoj ob početku označili kot sestavni del Narodno radikalne stranke, nikakor ni omajal njegove tihe prodornosti, pač je pa do potankosti obeležil in razgaljil politično kvaliteto teh posameznikov.

Zato tej akciji lahko nadenemo žig konjunkturne poteze, odmaknjene z nepopravljivo napako od vsake, pa tudi najmanjše politične načelnosti. Obenem je pa tudi najočitnejši dokaz pomanjkljive politične daljnovidnosti.

Mi sicer ne pripisujemo tej akciji nobene politične pomembnosti, ker smo globoko prepričani, da bo naletela pri nasprotni strani na pomilovalno presojo, pri naprednih Slovencih pa na najostrejšo in upravičeno ogorčeno kritiko.

Prepričani smo, da bodo naši pristaši pri količkaj kritični presoji znali pravilno pretehtati in preceniti stvarno vrednost tega dogodka, ki ga — mimogrede povedano — beležimo zgolj iz kronološkega razloga. Zato tudi prepuščamo presojo in logične zaključke, brez najmanjše vznemirjenosti vsakemu posamezniku v globokem prepričanju, da bo ta akcija doživela pri naprednih Slovencih pač tak odziv, kakršnega zasluži po svojem pomenu in namenu. V—č.

Politični epilog Francije

V zadnji številki smo priobčili sestavek, ki je izšel v 9. in 11. številki neodvisne slovenske revije «Sodobnost» pod naslovom «Zakaj se je zrušila Francija?» Ker je navedeni sestavek precej obsežen, smo ga z ozirom na pičlo odmerjeni prostor delili tako, da smo zadnjič priobčili začetek, danes pa nadaljevanje in konec, na kar ponovno opozarjamo naše prijatelje in bralce.

(Op. ured.)

Poglavje o francoski mladini: Na njen rovaš letijo očitki, kot da bi bila oropana s strani nenacionalnih levičarskih organizacij, svobodne šole in tako dalje vsakega čuta za domovinsko ljubezen, pokvarjena in internacijonalizirana, eden poglavitnih krivcev francoskega vojaškega poraza. Armada, ki se je rekrutirala iz take mladine, se je vdajala sovražniku v množicah, bežala brez potrebe in zapadala paniki. Taka je mladina, ki jo je odgajala ljudska fronta...

Tudi na to moramo odgovoriti s stvarnimi podatki o stanju francoskega mladinskega gibanja, ki nam bodo pokazali, komu je ta mladina prav za prav pripadala. Specifičnemu, čisto francoskemu notranjepolitičnemu strankarskemu stanju je ustrezalo tudi stanje organizacijske pripadnosti francoske mladine. Korumpirane francoske meščanske stranke so mladino sploh zanemarjale. Namesto ideološke vzgoje so jo rajši lovile v svoje mreže s protekcijo, s podkupovanjem itd. Kolikor so razne meščanske stranke imele svoje mladinske sekcije, so obstojale zgolj na papirju, ali pa, kakor pri radikalsocialistih, tudi v priveskU razmeroma malega števila mladine, rekrutirajoče se iz vrst ožjega strankinega, največ vodilnega aparata. Izjema je bila le socialdemokratska stranka, ki je imela po svojih glavnih centrih tudi precej številne mladinske sekcije.

To zanemarjenje francoske mladine je vešče izkoristila katoliška akcija, ki je posebno na deželi v teku let ustvarila celo mrežo mladinskih organizacij svojevrstnega tipa, ustrezajočega francoskim razmeram, v katerih pa iz taktičnih razlogov ni gojila toliko verske nabožnosti in direktne politične vzgoje kakor pa šport, prirejanje zabav, izletov itd. Sliši se sicer čudno in naravnost neverjetno, da je v teh organizacijah bil obsežen največji del francoske, predvsem podeželske mladine. Natančnih številčnih podatkov o moči teh organizacij sicer nikoli ni bilo mogoče dobiti, smatralo pa se je, da se je to število sukalo okrog enega milijona in da je daleč prekašalo število mladine, organizirane v vseh drugih organizacijah skupaj. Saj je cerkev celo v Parizu imela v vsakem okraju svoje mladinske organizacije. Pri tem je katoliška akcija pokazala nenavadno spretnost, kajti mladino je zelo malo silila k hoji v cerkev in k izvrševanju verskih nabožnosti, tembolj pa ji je nudila priložnost za vse drugo uveljavljanje. Celo nad tem se voditelji tega mladinskega gibanja niso spotikali, da je mladina na skupne sprehode hodila z rdečimi zastavicami.

Ko je pred štirimi, petimi leti tudi v Franciji začela skrajna desničarska nevarnost in se je proti njej začela gibati mladina, je svobodoljubni val zajel tudi dele teh cerkvenih organizacij. Začela se je stvarjati akcijska skupnost vse svobodoljubne, demokratično čuteče mladine. Tudi nekatere teh mladinskih organizacij so se pod pritiskom članstva pridružile delovni skupnosti, medtem ko je večina po zaslugi vodilnih krogov ostala izven tega širokega mladinskega gibanja. Šele takrat se je prav za prav odkrilo pravo organizacijsko stanje francoske mladine in eden glavnih organizatorjev akcijske skupnosti francoske demokratične mladine Guyot, je na neki konferenci upravičeno vzkliknil: «Šele zdaj smo odkrili, komu prav za prav pripada francoska mladina! Mislili smo, da je večina naše mladine organizirana v mladinskih organizacijah, ki pripadajo delavskemu razredu, zdaj smo se pa morali prepričati, da je velika večina francoske mladine organizirana v katoliških organizacijah.»

To razmerje se zadnja leta pred vojno in tudi za časa ljudske fronte ni veliko spremenilo.

In francoska ljudska fronta? Ta da je v svoji anacionalni misiji zanemarjala in sabotirala vojaško pripravljenost francoske armade, da je v usodepolnem trenutku bila premalo oborožena. Razen tega pa je baje zaradi svoje politike za časa vojne v Španiji povzročila izgubo prijatelja in zaveznika na pirenejskem polotoku, ker se je današnja Španija neki zaradi tega obrnila proti Franciji in Angliji.

Predvsem so očitki ljudskofrontni vladi v Franciji o pomoči republikanski Španiji neresnični. Republikansko Španijo so res z vsemi močmi podpirale francoske ljudske organizacije. Vlada pa, ki ji je stal na čelu cincajoči voditelj Blum, je pomoč stalno odbijala. Vsa pomoč te vlade je obstajala v tem, da je prodala nekaj, tudi za francoske pojme zastarelega orožja v republikansko Španijo. Funkcija ljudske fronte je takrat v svojem bistvu bila obramba miru, obramba Francije tudi z aktivno pomočjo republikanski Španiji. Na pritisk francoskega ljudstva, da naj vlada vendar neha s tako očitno protifrancosko politiko, je predsednik Leon Blum solznih oči izjavil: «Če bom mogel, bom vse storil, da bom vojno le za eno samo uro odložil.» S tem svojim zadržanjem pa je v resnici aktivno podpiral evropsko vojno stranko, vojne nevarnosti in iz nje sledeče katastrofe pa niti za pol ure ni odložil.

Kar se tiče očitka, da je vlada ljudske fronte zločinsko zanemarjala oboroževanje, medtem ko je nasprotnik vse storil za ta namen, moramo najprej ugotoviti dejstvo, ki ga danes v Franciji vsi priznavajo: **Kolikor je francosko ljudstvo zadnjih 20 let žrtvovalo za oboroževanje, bi zadostovalo za oborožitev najmodernejše armade v Evropi.** To smo dolžni podčrtati ne glede na zelo kratkotrajno dobo vladvine ljudske fronte in ne da bi imeli namen braniti razne ministre v vladah ljudske fronte, ki so imeli v rokah vojne resore. Če pa iz ljudstva izstisnjeni denar ni šel za določene namene, je za to v prvi vrsti odgovornih tistih dvesto familij, ki so imele v rokah monopol za oboroževanje. To so bili ravno tisti krogi, ki so bili najdoslednejši nasprotniki ljudske fronte.

Kljub temu, da se ne bomo spuščali v razpravo vojnotehničnih pomanjkljivosti francoske armade, hočemo vendar navesti dva primera za boljšo ilustracijo pravilne odgovornosti tudi v tem pogledu. Letalski minister ljudske fronte Pierre Cot je vendar skušal uvesti v vojaške dobave nekoliko resnejši režim. In kaj se je pokazalo? Prevzemne komisije raznega vojnega materiala so spočetka delale 50 do 60 odstotkov izmečka. Tako je na primer bila glavna dobaviteljica padal, ki so jih že nekaj let uvajali v armado, tvrdka Dreyfuss & Comp. Uradna komisja jih je pri prvem prevzemu izvrgla kar 60 odstotkov. Tako židovska tvrdka! Tudi pri drugi dobaviteljski firmi Gautier & Comp. ni bilo nič drugače. Z življenjem tisočev francoskih vojakov-letalcev so se brezvestno igrali špekulanti in kapitalisti francoske višje družbe. Podobno je bilo seveda tudi pri drugih dobavah za letalstvo. Medtem ko so v drugih modernih armadah gojili padalstvo in razvijali letalstvo do popolnosti, je ta stroka služila za pridobivanje bogastva nekaj kapitalističnim špekulantom. Zato ni čudno, ako se francosko letalstvo ni moglo razviti in so na vežbališčih dosegle smrtne nezgode naravnost strahotne številke. Na letališčih je vojaška uprava imela na zalogi vedno toliko mrtvaških krst, kolikor je imela zaposlenih pilotov ali padalcev. Ponesrečene padalce so pokopali skrivaj ponoči... Kdo bi se potem čudil, ako je med Francozi, ki so bili prvotno pijonirji letalstva, razvila velika averzija zoper letalstvo. Ko so za časa ljudske fronte hoteli uvesti tudi pouk civilnega padalstva in približati to panogo ljudskemu pojmovanju, se je akcija končala z neuspehom največ zaradi splošne averzije ljudskih množic, zaradi nezaupanja v tehnično solidnost aparature in pa zaradi gonje reakcionarnih krogov proti temu, češ, da je to revolucionarno vzgajanje francoske mladine za meščansko vojno.

Še en primer patriotične zavesti francoskih vladajočih plasti. Tvrdka baronov Wendel iz Lotaringije, ki spada med vodilne člane znanih 200 družin, je imela v Franciji tako rekoč monopolno last železarske in jeklene proizvodnje. Ta železarski sindikat je izvažal svoje produkte v Nemčijo preko Švice še takrat, ko je bila Francija z Nemčijo že v vojnem stanju. Isto je delala tudi Južnofrancoska bavksitna družba, ki je po isti poti izvažala visokovredni francoski bavksit v Nemčijo.

Ako je torej resnična trditev, da se francoski vojak ni boril, kakor so pričakovali voditelji francoske države, se spričo razmer, ki so tamkaj vladale zadnji čas, pač nihče ne bo čudil. Kako naj bi bil za vojno navdušen vojak, ki je prišel iz tovarne, iz vasi in je pri vsakem koraku srečaval neverjetno korupcijo? Kako je mogel verjeti patriotizmu tistih, ki so ga pošiljali v ogenj zoper tistega, s katerim so še malo poprej tako hladnokrvno barantali za usodo francoskih zaveznikov, kakor v primeru Čehoslovaške? Kako je mogel verjeti v pravičnost vojne, ko pa je na lastne oči videl in tudi na lastni koži čutil, da ga gonijo v vojno tisti, ki so bili včeraj pripravljeni na vse koncesije današnjemu nasprotniku, tiste pa, ki so pravočasno opozarjali ljudstvo, kam ta politika vodi in so se proti njej borili, so pa preganjali in zapirali kot veleizdajalce. Francoski mali človek le ni kljub privzgojeni konservativnosti zadnjih let prespal in si je počasi koval novo miselnost.

Vladajoča plast francoskega meščanstva je pač že davno prenehala biti naslednik tistega francoskega meščanstva, ki je pred sto in petdesetimi leti bilo nositelj boja za svobodo. Slavna tradicija svobodoljubja njegovih prednikov mu je že davno postala fraza. Tudi ljudstva Jugoslavije so se o tem že sama prepričala.

je imel v takratnih francoskih vladah glavnega moralnega in materialnega opornika, brez ozira na to, ali so tem francoskim vladam načelovali razni Lavali ali pa razni Blumi ter njemu podobni «levičarji».

Iz našega pokreta

V petek, dne 29. novembra je bila seja glavnega odbora našega pokreta. Po izčrpnem poročilu, ki sta ga podala gg. dr. Janko Köstl in dr. Dinko Puc, je bila soglasno vzeta na znanje konstatacija, da so iz znanih razlogov avtomatično odpadli od naše skupine gg.: dr. Milan Korun, dr. Stanko Jug, Josip Nejedly in Hinko Fajdiga.

Člani glavnega odbora so bili mnenja, da je bil ta korak imenovanih, zaradi katerega so odpadli od pokreta, napravljen popolnoma samolastno in proti najosnovnejšim principom našega pokreta, prav posebno pa na izključno škodo vseh intencij slovenskega naprednega življa.

Vsi navzoči so grajali tak postopek, ker so trdno prepričani, da ima izrazito individualistično-konjunkturno tendenco.

Istočasno je bilo vzeto z zadovoljstvom na znanje dejstvo, ko se je na seji glavnega odbora opazilo, da so se po precejšnjem presledku zopet povrniti v svojo aktivnost vsi tisti nekdanji odborniki, kateri so se ravno zaradi navedenih odpadlih držali ob strani in se odtegovali od vsakršnega organizacijskega dela. Prav posebno pa so s smehom vzeli na znanje člani glavnega odbora pojasnilo, da so se navedeni odločili za ta korak največ zaradi obljub raznih načelniških mest in službenih napredovanj.

Sprejeti so bili potrebni sklepi, ki se nanašajo na vse tozadevne posledice te akcije in izdana potrebna navodila članom glavnega odbora.

Visoko odlikovanje

Za usluge pri ustanavljanju naše države in zedinjenju vseh njenih delov so bili odlikovani člani nekdanjega Jugoslovanskega odbora.

Med temi je bil odlikovan z redom Jugoslovanske krone I. stopnje tudi član našega odbora Narodno-radikalne stranke univ. profesor in bivši minister gosp. **dr. Niko Zupanič.**

Mi mu k temu visokemu odlikovanju za njegove velike nacionalne zasluge kot svojemu sodelavcu in prijatelju najiskreneje čestitamo!

Politični pregled

Notranja politika

Nesrečno naključje, da je morala naša domovina nehote in stoječa izven vsakega vojnega zapletljaja okusiti na zgodovinskih bitoljskih tleh svoj ognjeni krst kot povsem nedolžna žrtev današnjega evropskega vojnega požara, pa ni rodilo zgolj smrtnih človeških žrtev in porušenih stavb, žalosti in obžalovanja, temveč je doprineslo k sedanjosti in bodočnosti naše države lep in dragocen dar v obliki močno poglobljene narodne in državne skupnosti, resnične bratovske ljubezni in najstrožje jugoslovanske solidarnosti. Ko so komaj spravili ranjene in ubite žrtve s krvavih bitoljskih cest in ulic, že so pričela skoro vsa jugoslovanska mesta od skrajnega severa in zahoda države pa do najskrajnejšega juga in vzhoda tekmovati med seboj v plemeniti, požrtvovalni tekmi, kdo bo dal prej in čim več za težko prizadete bitoljske brate in tako otrl solze z bratovskih lic. Čeprav živi naša država s svojimi sosedami v prijateljstvu in v političnem ter gospodarskem popolnem sožitju, smo vendar bili primorani ukreniti vse potrebno za svojo varnost in nedotakljivost. In brezhiben potek teh ukrepov nam je bil ponoven jasen dokaz naše velike jugoslovanske, vsenarodne zvestobe, odločnosti in vsestranske pripravljenosti.

Odgovorni državniki pri nas imajo dan za dnem polne roke kočljivega, težkega in odgovornega dela, pri katerem ne sme manjkati izdatne porcije previdnosti in taktike. Hrvatski politiki in narodni voditelji so doprinesli že ponovno vidne dokaze, da so pustili zaenkrat, dokler trajajo v svetu izjemne razmere, ob strani vse še nerešene notranjepolitične probleme in vse svoje zahteve, na katerih so še pred meseci tako odločno vztrajali. O tem smo se mogli nedavno prepričati med drugim tudi iz velikega govora, ki ga je imel hrvatski ban g. dr. Šubašić v Varaždinu in iz katerega je izzvenevalo naglašeno bratoljublje med Srbi, Hrvati in Slovenci. Enako ugoden odmev v naši javnosti je vzbudil korak voditelja hrvatskega naroda g. dr. Mačka, ki se je vpisal kot reden član v «Jadransko Stražo».

Znatno pomirjenje je zavladalo v vsej naši državi v trenutku, ko je italijanska vlada službeno priznala, da so zakrivila pomor in razdejanje v Bitolju italijanska bojna letala in da je italijanska vlada v načelu pripravljena povrniti povzročeno škodo, obenem pa je izrazila naši vladi svoje obžalovanje nad usodno pomoto.

Ob splošnem naraščanju cen tudi najnujnejšim življenjskim potrebščinam slehernega malega jugoslovanskega človeka je posegla po enakih ukrepih tudi osrednja beograjska vlada, ki je po podražitvi bele moke na 9 dinarjev za kilogram zvišala tudi cene monopolskih predmetov, in sicer petroleju od 7 na 9 din liter, soli pa od 4 na 5 din kilogram. Napovedujejo tudi izdatno zvišanje cen vsem popularnim tobačnim izdelkom. Obvezno se mora tudi mešati bela krušna moka za enoten ljudski kruh s koruzno moko.

V naši ožji domovini Sloveniji je zgodaj zapadel sneg, ki je dosegel zlasti v planinah in na hribih veliko višino. Nenadoma pa je zapihal topel jug in raztopil ves sneg, kar je imelo za posledico nenadno močno naraščanje rek in potokov. Sledile so neogibne velike povodnji, ki so uničile na Gorenjskem v skoro vseh dolinah ceste in mostove, odnesle velikanske množine lesa na žagah in skladiščih ter zasule mnogo plodnega sveta z gramozom in peskom. Škoda je ogromna. Nič boljše se ni godilo tudi krajem ob spodnjem toku Save pred Beogradom, kjer so vodne mase predrle nasipe in poplavile velike komplekse z ozimino posejanih njiv. Dravska banovina se je pretekli mesec tudi spomnila naših bratov ob državni meji in onstran nje. V ta vzvišeni namen je bila prirejena s strani Družbe sv. Cirila in Metoda velika narodna zbirka, ki je vrgla nad 227.000 dinarjev za obmejno zimsko pomoč.

Hrvatska banovina pa preživlja mnogo preglavic s temnimi, podtalnimi elementi, ki niso nikakor zadovoljni v naši današnji domovini in ki dajejo duška temu nezadovoljstvu v obliki najrazličnejših zločinskih izpadov. V Splitu so taki zločinski tipi uničili mnogo sokolskih naprav in razbili ter s črnilom onečastili javne spominske plošče, posvečene spominu padlih jugoslovanskih četnikov in vojnih dobrovoljcev. V nekaterih hrvatskih mestnih občinskih zastopih prav tako niso pokazali potrebne strpnosti in razumnosti. Iz naših in hrvatskih listov smo mogli že ponovno razbrati, da so na pr. v Slavonski Požegi prekrstili Masarykovo, Tyrševo, Pašićevo in celo dr. Koroščevo ulico z mnogo manj slavnimi, da celo brezpomembnimi imeni neznanih svojih rojakov.

Nemški transporti izseljencev iz Besarabije in južne Dobrudže so zaključeni in obe veliki taborišči v Zemunu in Zagrebu bosta polagoma likvidirani. Nemška vlada se je po svojem odposlancu toplo zahvalila za vso našo pomoč in gostoljubnost.

Izredno glasen odmev po vsem bližnjem in daljnem svetu pa so izzvale letošnje svečane proslave dvaindvajsete obletnice zgodovinskega praznika, ko so se Srbi, Hrvati in Slovenci zedinili pod žezlom narodne vladarske rodovine Karadjordjevićev v enotno, skupno domovino, v močno in nedeljivo Jugoslavijo. Te proslave so potekle tako v vsej Jugoslaviji, kakor tudi med rojaki v inozemstvu, nadvse slavnostno, složno in prisrčno.

Na večer tega praznika je imel v radiu velepomemben nagovor na vse jugoslovansko ljudstvo Nj. Vis. knez-namestnik Pavle, čigar izvajanja so prenašale vse naše radijske postaje. Ves tuji tisk je zabeležil potek naših prvodecemberskih proslav, kakor je tudi z zgovornimi, odobravajočimi komentarji pospremil zgodovinske besede kneza-namestnika, čigar misli so bile v glavnem naslednje:

Jugoslavija proslavlja svoj letošnji državni praznik Zedinjenja v zelo resnih in težkih časih ter sredi med državami, ki se stresajo v besnenju oboroženih sporov in krvave vojne. Naša dolžnost je, da ohranimo vso resnost in hladnokrvnost, če hočemo sami sebi prihraniti grozote krvavega vojnega požara. Vodimo miroljubno politiko in iskreno želimo tesnega prijateljstva ter sodelovanja z vsemi tistimi, ki spoštujejo našo nedotakljivost in neodvisnost. Naša država ni bila ustvarjena za zeleno mizo, temveč se je rodila iz brezmejnih žrtev in naporov celih naših narodnih pokolenj, vzrasla je na kosteh svojih najboljših sinov, ki so s svojo krvjo odkupili pravico do življenja, svobode in neodvisnosti. Ker je naša domovina kljub svoji skrajni nevtralnosti vendarle v današnji vojni izložena raznim težavam in zunanjim nevšečnostim, nas še prav posebej veseli, da je danes prav ves narod složno zbran okrog svojega kralja v veliki in enotni narodni zavesti, da je le v slogi moč in rešitev ter da bomo le s skupnim bratskim nastopom utegnili srečno prebroditi vse težave, ki se nam vsem postavljajo na pot. Življenjska sila in solidarnost vsega našega naroda nam vlivata vsem zaupanje v našo srečno bodočnost, v katero korakamo po poti mirnega pozitivnega dela, zavedajoči se pri tem svoje moči, svojih pravic in svojih dolžnosti, da obvarujemo nedotaknjeno vse ono, kar so nam priborili s svojo krvjo naši slavni, junaški predniki.

Zunanja politika

Čeprav narodi vsega sveta iskreno hrepenijo po končnem miru in človečanskem sožitju med vsemi državami in ljudstvi, tudi pretekli mesec ni prinesel nobenih znamenj, ki bi govorila o tem, da bi se izpolnil ta veliki cilj trpečega človeštva. Vojna vihra se še ni prav nič polegla. Nasprotno, na vseh koncih zemeljske krogle se polagoma netijo novi požari in morje nesreče preplavlja vse svetovne kontinente. Svetovni listi prinašajo dan za dnem skoro izključno le poročila o uničevanju, smrti, bedi, lakoti in razdejanju.

S smrtjo bivšega angleškega ministrskega predsednika Nevilla Chamberlaina, ki se je poslovil od tega sveta v 71. letu starosti, je izginil z angleške, pa tudi z ostale svetovne politične pozornice mož velikega vpliva in nesrečne roke.

Dočim na afriških in drugih bojiščih ni bilo mogoče zabeležiti v zadnjih tednih nobenih pomembnejših dogodkov in uspehov, je nudilo grško-italijansko bojno pozorišče precej razgibanosti in presenečenj. Dobro organizirana grška vojska je ob izdatni pomoči angleške mornarice in letalstva nenadoma zaustavila uspešni pohod italijanske armade proti Florini in Janini. Njen močni pritisk na italijansko levo in desno krilo je zlomil borbenost italijanskih divizij in fronta se je kmalu prenesla z grškega ozemlja globoko na albanska tla. Po vrsti so padala v grško posest važna mesta in oporišča, med njimi Korča, Moskopolje in napoled tudi pomembni Podgradec ob Ohridskem jezeru. Grške čete sicer počasi, vendar zelo vztrajno napredujejo po glavnih prometnih cestah in žilah v smeri proti srcu Albanije Elbasanu. Na južni, obmorski fronti tičijo grške prve čete že v predmestju Argirokastra. Iz grških poročil je razvidno, da so grške čete na svojem zmagovitem pohodu zajele ogromen vojni plen in visoko število vojnih ujetnikov, dočim italijanska uradna poročila to znatno pomanjšujejo in deloma celo popolnoma zanikujejo, na drugi strani pa vedo [illegible] opisovati pomembne italijanske zmage na suhem, na morju in zlasti v zraku.

Angleška letala so po njihovih uradnih virih sila uspešno napadla in bombardirala albanska in italijanska mesta, med njimi Drač, Valono, Tirano, Elbasan, Santi Quaranti, Bari, Brindisi, Turin, Milan in pa Tarent, kjer so baje uničila in deloma močno poškodovala znaten del italijanske vojne mornarice. Teh angleških uspehov pa italijanska uradna mesta ne priznavajo. Nasprotno pa trdijo italijanski viri, da so italijanske pomorske in zračne sile dosegle veliko zmago nad angleškim orožjem v veliki pomorski bitki južno od Sardinije, glede katere izida pravijo Angleži, da je bil le zanje zmagovit.

Zračna vojna med Anglijo in Nemčijo prav nič ne popušča, temveč besni dan za dnem, noč za nočjo z večjo silo in divjostjo. Več noči po vrsti je na stotine in stotine nemških bombnikov v stalnih zaporednih valovih napadlo angleška vojno-industrijska središča in oporišča ter jih obsulo z neverjetnimi množinami bomb vseh kalibrov in učinkov. Velemesta Coventry, Birmingham, Southampton, Liverpool in seveda v prvi vrsti London so doživljala pravi pekel. Na sleherno teh mest so izsuli nemški jekleni ptiči v vsaki noči do pol milijona kilogramov bomb z več ali manj strašnim učinkom. Angleži seveda enakovrstnega odgovora niso ostali dolžni in so stotere zračne eskadrile njihove vojne sile zagospodarile nad celotnim nemškim državnim ozemljem in nad nemškim nebom. Zlasti so angleška letala uničevala Berlin, Hamburg, Leuno, Mannheim, Stettin, Köln, Düsseldorf in vsa ostala nemška industrijska središča, železniška križišča, rezervoarje pogonskih sredstev, plinarne, elektrarne in letališča. Da so stroški takega modernega vojskovanja in brezobzirnega uničevanja več, kakor orjaški, je razvidno iz uradnega priznanja angleške vlade, ki je pred dnevi po nekem svojem članu sporočila javnosti, da jo velja njeno vojskovanje samo v prvih dvanajstih mesecih sedanje vojne nad 350 milijard dinarjev.

Vodja francoske emigrantske vojske v Angliji general De Gaulle je prenesel vso svojo aktivnost v zadnjem času na ozemlje francoskih afriških in drugih čezmorskih kolonij, kjer je dosegel s svojimi četami in pa s svojo diplomatsko akcijo znatne uspehe, ki jih priznava celo njemu nasprotna sedanja Petainova vlada v Vichyju.

Za vojne operacije na grškem bojišču sta določila Hitler in Mussolini skupno italijansko - nemško vojno vodstvo. Poleg nemških generalov so se pričele na albanski fronti udejstvovati tudi že prve nemške specijalne bojne edinice. Močni oddelki nemške vojske so se pojavili tudi v Bolgariji z namenom, da bi od tamkaj udarile v hrbet grški vojski, kar pa zaenkrat ni postalo aktualno spričo energičnega nastopa in ostrega svarila drugih sosednih držav.

Po obisku Molotova sta bila prva gosta v Berchtesgadnu pri Hitlerju in Ribbentropu italijanski zunanji minister grof Ciano in njegov španski tovariš v isti funkciji Serrano Suner. Po razgovorih z vodjo Nemčije in njegovimi pomočniki so se vsi ti zavezniški zunanji ministri sestali na važno konferenco na Dunaju, kjer se je pričelo 19. novembra odigravati novo pomembno poglavje v političnem življenju Evrope in vsega ostalega sveta. Najprej sta prispela na Dunaj na poziv Nemčije in Italije madžarska državnika grofa Teleki in Csaky, ki sta podpisala pristopni protokol Madžarske k berlinski nemško-italiansko-japonski trozvezi in k protiangleškemu bloku z dne 27. septembra letošnjega leta. Ob tej priliki je sovjetska vlada uradno demantirala, da bi bila ona dala kakršen koli svoj pristanek k takemu razširjanju akcije berlinske trozveze.

Istočasno se je mudil v strogo zaupni misiji pri Hitlerju tudi bolgarski kralj Boris Koburški v spremstvu zunanjega ministra dr. Popova, ki pa sta nato z enako zagonetnostjo in z vso naglico odpotovala v Sofijo. Baje so se pletli njuni razgovori okrog eventualne vojne akcije Bolgarije proti Grčiji za dosego izhoda na Egejsko morje in pa za vrnitev krajev, ki jih je Bolgarska izgubila v bivših vojnah, v bolgarsko posest. V tem duhu je izzvenelo nekaj dni pozneje tudi novo zasedanje bolgarskega parlamenta, v katerem so imeli nekateri vladni poslanci in politiki take ostre in neumestne govore, da je zavladalo v sosednih državah razumljivo ogorčenje in razburjenje. Proti taki vladni politiki v sedanji napeti mednarodni situaciji je energično nastopila bolgarska opozicija preko bivšega ministrskega predsednika Mušanova, ki je glasno zahteval ohranitev miru in je vztrajal na spoštovanju prevzetih obvez in prijateljskih paktov. Ta debata v sobranju je izzvala kot nujno posledico tudi odreditev popolne vojne pripravljenosti turške armade na njenih evropskih mejah obenem s proglasitvijo obsednega stanja na njenih ozemljih.

Spričo take nove situacije je bolgarska vlada oficijelno obvestila svetovno politično javnost, da ne pripravlja nobene note, niti nobene druge akcije proti Grčiji in drugim sosedom. V dokaz temu ni odposlala v Berlin na podpis pristopa Bolgarske k berlinski trozvezi in k protiangleškemu bloku že napovedanih svojih državnikov, ki bi bila morala prejšnji ponedeljek podpisati enako izjavo, kakor nekaj dni poprej Madžarska.

Pač pa so podpisali za svoje države pristopno izjavo ministrski predsednik in zunanji minister Slovaške in pa vodja današnje Rumunije general Antonescu, ki je poprej še obiskal zavezniški Rim.

Po gornji izjavi bolgarske vlade je napetost na Balkanu, ki je zadobila že res nevarne oblike, močno popustila. Najnovejše stališče bolgarske krone in vlade je pripisati v marsičem tudi resni, nepričakovani intervenciji sovjetskega tajnika v zunanjem komisarijatu Soboljeva in pa ameriškega veleposlanika v Moskvi Steinhardta, ki sta nujno obiskala carja Borisa v Sofiji.

V sovjetski diplomaciji je prišlo do pomembne spremembe. Dosedanji sovjetski veleposlanik v Berlinu je bil odpoklican, na njegovo mesto pa je takoj prišel dosedanji prvi namestnik in desna roka Molotova Dekanozov.

Med nemško in francosko vlado so se odnošaji, ki so svoj čas obetali definitiven mir med obema državama, zadnji čas skoro docela ohladili. Poleg tega se bori Petainova vlada z velikimi gospodarskimi težavami, med katerimi jo je najbolj strah neogibne lakote in bede, ki grozita v nastopajoči zimi stiskati francoski narod.

Z Daljnega Vzhoda prihajajo glasovi, da se vse velesile, ki so tamkaj zainteresirane, z mrzlično naglico in z vsemi sredstvi pripravljajo na vojni spopad.

Rumunija preživlja prav te dni svoje najusodnejše trenutke, katerih izhoda zaenkrat še ni mogoče niti približno točno predvideti. Ob izkopavanju trupel umorjenega voditelja Železne garde Kornelija Codreana in njegovih trinajstih tovarišev v vojaški jetnišnici v Žilavi so legionarji Železne garde vdrli v zapore te jetnišnice, v katerih so bili že nekaj časa zaprti najožji sodelavci bivšega kralja Karola in pa vsi ostali nasprotniki Železne garde, ki jih sedanji režim dolži smrti Codreana in tovarišev. Legijonarji so postrelili in poklali okrog 70 bivših najuglednejših rumunskih državnikov, politikov in generalov. Tudi v vseh drugih krajih in mestih Rumunije legijonarji niso štedili s pokolji svojih vidnih nasprotnikov. Število žrtev je ogromno, med njimi se slišijo imena bivših ministrov Jorge, Madgearuja, Bratianuja, Maniuja in drugih. Red v Rumuniji je pričela vzdrževati z vso energijo tudi močna nemška vojska, ki se je je v zadregi prav z veseljem poslužil general Antonescu. Ponovnemu pokopu Codreanovega trupla in njegovih tovarišev so prisostvovali tudi posebni odposlanci Hitlerja in Mussolinija. Kako se bodo notranji rumunski dogodki razvijali nadalje, zaenkrat ni mogoče prerokovati.

Potovanje reke k morju

Imamo več projektov za namakanje zahodne Turkmenije.

Enega je zamislil profesor Zinserling, ki predlaga, naj bi zagradili reki pot z leseno zagato. Ko bo reka zadela ob njo, bo sama krenila na levo v smeri Kaspija.

Ne bodo potrebna nobena gradbena dela, kajti reka bo sama stakla, kjer je treba — po stari strugi.

Ena sama reč je tu slaba: Na poti sreča reka velikansko jamo — Sarakamiško kotlino. Preden bo voda napolnila to jamo in vse nižine okoli nje, bodo pretekla leta. Kajti jezera se ne ustvarijo v enem dnevu, posebno tako velika ne. In šele tedaj, ko bo kotlina polna do roba, bo začela voda teči iz nje dalje k morju.

Potovanje reke k morju se bo tako zavleklo za mnogo let.

Samo na en način pomoremo reki, da bo prej napolnila jezero. Zmanjšati moramo obseg bodočega jezera.

Tu pa bo treba mnogo dela. Kjer naravni bregovi niso dobri, bo treba zgraditi umetne, treba bo zagraditi z nasipi iz zemlje vse izhode in kotline v nižine, da se ne bo voda preveč na široko raztekla.

Če to storimo, se bo čas, ki ga potrebuje reka za popotovanje, skrajšal na sedem ali osem let.

Po teh sedmih ali osmih letih bo pritekla reka do Kaspija. Prinesla bo s seboj v pustinjo zelene vrtove, sadovnjake in polja, preskrbela bo vodo čredam na pašnikih in do robov napolnila vodne rezervoarje v mestih, tovarnah, v obrtnih delavnicah in na železniških postajah.

Vse to delo bo opravila voda spotoma.

Končno bo steklà v morje. Človek bi mislil, da je s tem njena pot in njeno delo končano. Pa ni tako. Reka je potrebna tudi morju. S seboj prinaša blato, blato pa dela morje plodnejše.

Ko se bo izlivala Amu-Darja v Kaspiško morje, se bodo v njem rastline bolj na gosto razrasle in bo več hrane za morske živali. V Kaspiju bo več rib.

Vse to dobimo, če preusmerimo tok Amu-Darje.

A to še ni vse.

Po reki bodo plule ladje iz Kaspija daleč v Srednjo Azijo; vodne elektrarne, ki jih bomo zgradil na treh mestih, nam bodo dajale svetlobo in pogonsko silo za stroje.

Na sto in sto tisoče hektarjev se bo razširilo omrežje namakalnih kanalov.

O razvoju plesne umetnosti

Z veseljem ugotavljamo, da smo se nekoliko osamosvojili tudi v plesni umetnosti. V kratkem smo doživeli že dva uspela baletna nastopa — s plesi po zamisli Borisa Pilata in ing. Golovina. Že dolgo vrsto let se uveljavlja v našem narodnem gledališču koreograf in režiser ing. Golovin, ki se je na našem odru uspešno uveljavil in naštudiral veliko število plesov v operah in operetah, ki jim je vtisnil pečat svoje izvirne osebnosti, tako da lahko rečemo brez pretiravanja, da imamo tudi v plesni umetnosit po njegovi zaslugi zaznamovati lepe uspehe. Vidno pozornost pa vzbuja B. Pilato, ki je letos zasnoval več samostojnih izvedb bodisi z baletnim zborom ali pa posamič v plesih lastne koreografije, kjer nastopa z njemu lastno eleganco in prožnostjo. Nikakor ne pretiravamo, če pripoznamo, da je naš najnadarjenejši plesalec, ki se s Pijo in Pino Mlakarjem vidno uvršča v krog naših slovenskih plesalcev z umetniško ambicijo.

Doživeli smo pravkar dva baletna nastopa, ki nas prepričujeta, da ne bosta osamljena, temveč da morda v kratkem vidimo še tretjega.

V prvem delu drugega baletnega nastopa pride mogočno do izraza zlasti Bizetov ples, ki ga pleš B. Pilato, v naslednjem pa Japljeva, Čarman, Pogačar in baletni zbor, ter Chopinova epizoda v izvedbi primabalerine Moharjeve z B. Pilatom. V drugem delu je odigrana suita iz baleta «Hrestač» od slavnega ruskega skladatelja Čajkovskega, ki je njegovo najlepše delo. V tej pravljici izvaja ples Pred pajkovo mrežo plesalka Remškarjeva (ki je uspešno nadomestila obolelo Bravničarjvo) in je to njen prvi ples, kjer je njena umetnost prišla do polnega izraza in veljave. Prvič ji je bila poverjena večja samostojna plesna ustvaritev, ki jo je pa elegantno z vso njej lastno prožnostjo odigrala in je samo želeti, da bi ji tudi v bodoče uprava posvečala pozornost, ki jo s svojo nadarjenostjo v polni meri zasluži. Tudi v kitajski zapeljivki in Schubertovem «Trenutku muzike» je izpričala svoje velike sposbnosti tako, da jo često želimo videti v novih ustvaritvah. Kretnja ni le nekako premikanje telesa, temveč mogočen izraz duševnosti, ki se izraža z vso gibčnostjo izraza v telesu, kjer tvori like, kjer kipi lepota telesa in baš to lepoto iščemo v plesu, ki je samonikla in samostojna umetnost, ki ima tudi med Slovenci svoje oboževatelje in protivnike. Naši bratje severni Slovani, zlasti Rusi in Poljaki, so širom sveta znani kot plesni umetniki, ki so svoj narod proslavili s tem, da so plesu vtisnili svojo osebno individualnost v samobitni umetnosti. Zato je prav, da tudi mi gojimo plesno umetnost, ki je last vsakega zavednega naroda. Da se naše gledališče zaveda te naloge, je očividno. V tujini je uspela naša dvojica Pia in Pino Mlakar in B. Pilato. Vendar nismo še vseh omenili. Da ne pozabimo na Rut Vavpotičevo, Vizjakovo, Marto Pavlinovo, M. Vidmarjevo. V našem baletnem zboru pa vidno prednjači primabalerina Moharjeva z Bravničarjevo, Remškarjevo, Japljevo ter Čarman in Pogačar. Tudi baletni zbor se trudi, da pridobi na spretnem, elegantnem izvajanju plesnih točk v hotenju k napredku in dovršenosti. Zato nas navdaja veselo upanje, da se bomo tudi v plesni umetnosti nekako osamosvojili in plesu vtisnili svoj narodnostni pečat, kjer naj bodo vzori Rusi, Poljaki in Čehi. J. P.

SV. MIKLAVŽ daruje

25

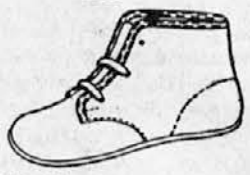

2560—56
Kot pero lahki čeveljčki za naše otročičke. Izdelani so iz klobučevine.
Od št. 19 do 22 Din 25.—
Od št. 23 do 26 Din 29.—

99

5461—44702
Otroški čeveljčki iz mehkega rjavega usnja, široke in udobne oblike. Podplati so iz usnja.
Od št. 19 do 26 Din 99.—

39

7252—57
Visoki sobni copati za otroke, izdelani iz toplega volnenega dubla.
Od št. 27 do 29 Din 39.—
Od št. 30.5 do 34 Din 45.—

Z obšitimi podplati:
Od št. 27 do 30 Din 45.—
Od št. 30.5 do 34 Din 49.—

99

5661—64883
Zelo topli otroški čeveljčki, narejeni iz telečjega boksa, kombinirani s toplo klobučevino.

89

8262—68002
Visoki otroški čeveljčki z močnimi, neizrabljivimi gumijastimi podplati.
Od štev. 27 do 30 Din 89.—
Od štev. 30.5 do 34 Din 99.—
Od štev. 34.5 do 39 Din 119.—

49

7225—44
Topli ženski sobni copati iz mehke, karirane klobučevine, z usnjenimi podplati in klobučevinastimi vmesnimi podplati.

129

4444—64724
Usnjeni dekliški čevlji na preponko, z močnimi usnjenimi podplati in nizkimi petami. Pripravni za vsako naporno hojo.

149

4065—66111
Udobni in topli ženski čevlji iz usnja, kombinirani s suknom in kitastim okraskom. Imajo usnjene podplate in nizko peto. Zapenjajo se z zaponko.

299

3967—64943
Visoki moški čevlji iz govejega boksa, široke oblike, z usnjenimi podplati in petami.

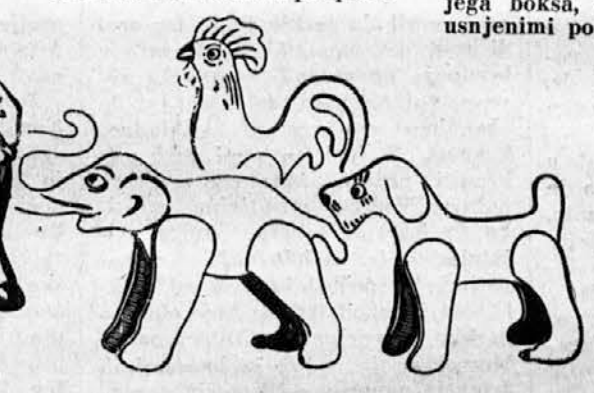

Bata

Koliko so poskočile cene?

V «Večerniku» «Nevesele številke o cenah in o draginji» na podlagi cenikov Nabavljalne zadruge v Mariboru, torej **avtentičnih** podatkov, prikazano, kako zelo je draginja v teku enega leta vsem življenjskim potrebščinam narasla. Tako navaja članek med drugim sledečo primerjavo cen:

		24./8. 1939	24./8. 1940	% podražitve
Pšenična moka banatska 0g	kg			
koruzna moka Ia	kg	3.—	9.—	200
pšenični zdrob	kg	2.—	3.—	50
koruzni zdrob	kg	4.—	9.—	125
zdrob za otroke	kg	2.25	4.50	100
Testenine:		4.50	9.50	111
makaroni in špageti «Franzovi»	kg	6.50	12.—	85
makaroni in špageti «Cetina»	kg	8.—	13.—	62
Mast in slanina:				
svinjska domača	kg	18.—	25.—	39
prekajena slanina	kg	22.—	30.—	39
bela slanina	kg	17.—	27.—	65
Meso:				
gnjat (praška)	kg	19.—	30.—	58
carsko meso	kg	17.—	26.—	53
glavina brez kosti	kg	10.50	18.—	70
Kaša, dež. pridelki:				
ječmenova kaša	kg	4.—	8.—	100
ovseni kosmiči «Eta» in paradižniki	kg	20.—	25.—	25
kuhano maslo	kg	28.—	40.—	44
Kava:				
Portorico, pražena, IIa . .	kg	76.—	100.—	31
Kneippova sladna	kg	13.—	20.—	54
Olje:				
oljčno dalmatinsko . . .	liter	15.—	35.—	100
oljčno brez duha	liter	24.—	37.—	50
Podplati	kg	58.—	140.—	141
Kurivo-drva	meter	95.—	175.—	84

Iz tega je razvidno, da so najbolj poskočile cene onim življenjskim potrebščinam, ki so najpotrebnejše širokim plastem potrošnikov, t. j. moke, masti, slanine, Kneippove sladne kave, olja, testenin.

«Slovenska Beseda» je neštetokrat povzdignila svoj glas in opozarjala javnost na nevzdržno gmotno stanje nameščencev in upokojencev ter poudarjala, da se uradniško vprašanje toliko časa ne bo spravilo z dnevnega reda, dokler se prejemki omenjenih slojev naroda ne bodo spravili v sklad s cenami neobhodnih življenjskih potrebščin, med katere spadajo tudi stanovanjske najemnine in da je vsako odlašanje temeljite rešitve tega vprašanja v veliko škodo države in kvarno njenemu ugledu! Vprašamo samo: Če so pred nekaj leti v narodni skupščini zaporedoma trije aktivni ministri za finance v imenu takratnih vlad izjavljali, da državni nameščenci in upokojenci nimajo niti eksistenčnega minima več, kako naj se drž. nameščenci in upokojenci torej preživljajo sedaj, ko so se vse življenjske potrebščine za 50 do 100 odstotkov in še več podražile in ko omenjeni že tiče globoko v dolgovih, da ne dobe nikjer več posojila?! Na veliki zvon se je obešalo izjave o povišanjih prejemkov, če pa čitamo glasila uradnikov «Naš glas» in upokojencev «Upokojenec» pa vidimo, da so najpotrebnejši med njimi dobili na mesece le od 10 din (!!) do 200 din poviška. Uradniške organizacije pošiljajo eno deputacijo za drugo v Beograd, ki obupno prosijo za nujno pomoč! —

Z vso resnostjo in odločnostjo apeliramo na odločujoče činitelje v interesu države in naše domovine in v obrambo življenjskih pravic navedenih slojev prebivalstva — naše inteligence — da se nemudoma in radikalno reši že enkrat to vprašanje, katero kategorično zahtevata interes in ugled države same! Spomenice uradniških organizacij so klici do skrajnosti obupanih javnih nameščencev v strašni borbi proti draginji, kateri morajo sedaj podleči s svojimi povsem nezadostnimi prejemki! Omenjene prošnje po ureditvi prejemkov v skladu z draginjo ne bi smel pustiti v nemar noben odgovorni činitelj, ki je poklican skrbeti za dobro upravo in procvit države! Pravična in takojšnja rešitev tega vprašanja, ki je eminetne važnosti za državo samo, **naj bo prva skrb vseh poklicanih**, vsaj gre za obstoj širokih plasti našega naroda — naše inteligence, ki je in mora ostati hrbtenica države, česar se ne bi smelo nikdar pustiti iz vidika!

Za konzorcij «Slovenske besede» in odgovorni urednik Vili Vlahovič. Tisk Delniške tiskarne, d. d., predstavnik E. Podkrajšek — vsi v Ljubljani.